

Jorge Amado

# Tarçın Kokulu Kız

*Türkçesi: İpek Gürsoy Manavbaşı*

Roman

## I.

### 1925 YILINDA, ILHEUS ŞEHRİNDE KAKAO ÇİÇEKLERİ AÇARKEN VE GELİŞME

AŞKLARLA, CİNAYETLERLE, ZİYAFETLERLE,  
KUTSAL DOĞUM SAHNELERİYLE, HER ZEVKE HİTAP EDEN  
ÇEŞİTLİ HİKÂYELERLE, MAĞRUR VE HABİS SOYLULARLA  
DOLU ŞANLI BİR MAZİYLE VE ZENGİN ÇİFTLİK SAHİPLERİ VE  
NAMLI HAYDUTLARLA DOLU BİR YAKIN GEÇMİŞLE

VE

YALNIZLIKLARLA, İÇ ÇEKİŞLERLE, ARZUYLA, İNTİKAMLA,  
NEFRETLE

VE

YAĞMURLA, GÜNEŞLE

VE

AY IŞIĞIYLA, KESKİN YASALARLA, SİYASAL MANEVRALARLA,  
HEYECAN UYANDIRAN SIĞ KANAL MESELESİYLE

VE

SİHİRBAZILARLA, DANCİSİYLE, MUCİZESİYLE

VE DE

DİĞER BÜYÜLERLE HÜKÜM SÜRERKEN  
SURIYE DOĞUMLU,  
İYİ BİR BREZİLYALI'NIN BAŞINDAN GEÇEN ACI TATLI  
MACERALAR

YA DA

ARABİSTAN'DAN BİR BREZİLYALI

## BİRİNCİ BÖLÜM

### OFENÍSIA'NIN DERMANSIZLIĞI

(Ofenísia bu hikâyede pek az ortaya çıkmasına rağmen  
hiç de önemsiz biri değildir)

*Doludizgin gelişmenin yaşandığı bu yıl...*  
(1925'te, bir *Ilhéus* gazetesinden)

## GÜNEŞTEN VE YAĞMURDAN KÜÇÜK BİR MUCİZEYLE

Melez Gabriela ile Arap Nacib'in saf ve temiz aşklarının filizlendiği 1925 yılında yağmur mevsimi normalden ve gerekenden öylesine uzun sürmüştü ki, ürkek bir kuş sürüsüne dönen çiftlik sahipleri sokakta ıstavroz çıkararak, sesleri ve gözleri korkuyla dolu birbirlerine sorar olmuşlardı:

"Hiç dinmeyecek mi?"

Yağmurdan söz ediyorlardı, gökten gece gündüz neredeyse aralıksız bu kadar su boşaldığını daha önce hiç görmemişlerdi.

"Bir hafta daha sürerse her şey tehlikede demektir."

"Bütün ürün..."

"Tanrım!"

Hasadın olağanüstü olacağı, önceki yılları çok geride bırakacağı konuşulmuştu. Kakao fiyatlarının sürekli artışıyla daha da büyük zenginlik, refah, bolluk ve deste deste para demekti bu. Albayların büyük şehirlerdeki en pahalı okullara giden oğulları, yeni açılan sokaklarda aileler için yeni konutlar, Rio'dan ısmarlanan lüks mobilyalar, salonların şıklığını tamamlayacak kuyruklu piyanolar, büyük mağazalar, gelişip büyüyen ticari hayat, kabarelerde su gibi akan içki, gemilerden inen kadınlar, barlarda ve otellerde oynanan kumar, nihayetinde gelişme ve o çok sözü edilen uygarlık demektir.

Şimdi bitmek tükenmek bilmeyen, sel gibi inen bu tehditkâr yağmurların gelmesi ne denli gecikmişti oysa! Ne çok beklenmiş ve dua edilmişti! Aylar önce, albaylar yaklaşan bir yağmurun habercisi olan bulutları görmeyi umarak gözlerini berrak göğe dikmişlerdi. Kakao bahçeleri büyüyor, Bahia eyaletinin güneyini tümüyle kaplayacak şekilde genişliyordu. Ağaçlardaki çiçeklerin yerini alan meyvelerin gelişmesi için zorunlu olan yağmurlar dört gözle bekleniyordu. O yıl São Jorge için düzenlenen tören alayı, şehrin koruyucu azizine yönelik kolektif ve endişeli beklentiyi yansıtan bir gösteriye dönüşmüştü.

Azizin altın işlemeli gösterişli heykelinin tahttrevanı, "kardeşliğin" kırmızı cübbesini kuşanmış olan şehrin ileri gelenlerinin, en

nüfuzlu çiftlik sahiplerinin omuzlarında taşınıyordu. Yabana atılacak şey değildi bu, çünkü kakao albayları pek de dindarlıklarıyla bilinen kişiler sayılmazlardı. Düzenli olarak kiliseye gitmez, pazar ayinlerine katılmaz, günah çıkarmazlardı. Bu tür zayıflıkları ailelerindeki dişilere bırakmışlardı:

“Kilise kadın işidir.”

Piskoposun ve rahiplerin şölenler ve inşaatlar için para taleplerine karşılık vermekle yetinirlerdi: Vitória tepesindeki rahibe okulu, piskoposluk sarayı, dini eğitim veren okullar, toplu edilen dokuz gün duaları, Meryem ayı, kermesler, Santo Antonio ve São João bayramları...

Oysa o yıl, barlarda oturup içkilerini yudumlamak yerine hepsi birden ellerine bir mum alıp tören alayına katılmıştı. Nedamet getiriyor, değerli yağmurlar karşılığında São Jorge’a dünyaları vaat ediyorlardı. Sokaklarda aziz heykellerini taşıyan tahtırevanların peşindeki kalabalıklar rahiplerin dualarına eşlik ediyordu. Giyinip kuşanmış, ellerini dua için birleştirmiş olan Peder Basílio, suratı bir karış, gür sesini yükselterek duanın başını çekiyordu. Bu kutsal adam, herkes tarafından kabul edilen ve takdir gören üstün erdemlerinin yanı sıra kendisinin de onu bu göksel müdahaleyle doğrudan ilgili kılan toprak ve bahçelere sahip olmasından ötürü bu önemli göreve seçilmişti. Bu yüzden iki katı gayretle dua ediyordu.

Koruyucu azizin heykelinin bulunduğu tahtırevana şehrin sokaklarında dolaşırken eşlik etmesi için törenin arifesinde São Sebastiao Kilisesi’nden alınmış olan Azize Maria Magdalena tasvirinin etrafındaki, sayıları bir hayli kabarık olan kızkuruları pederin coşkusu karşısında vecde kapıldıklarını hissediyorlardı. Genelde aceleci ve yumuşak başlı biri olan peder yönettiği ayinleri göz açıp kapayıncaya kadar bitirir, kendisine günah çıkaran ve anlatacak çok şeyi olan kızkurularını yarım yamalak dinlerdi. Bu konuda sözgelimi Peder Cecílio’dan nasıl da farklıydı.

Pederin güçlü ve çıkarıcı sesi ateşli bir yakarıyla yükseldi, kızkurularının genizden gelen sesi yükseldi; albaylardan, eşlerinden

ve çocuklarından, tüccarlardan, ihracatçılardan, bayram için iç bölgelerden gelen işçilerden, hamallardan, gemi adamlarından, fahişelerden, dükkân çalışanlarından, profesyonel kumarbazlardan ve çeşit çeşit üçkâğıtçıdan, dini kurstaki oğlanlardan, Mariana Cemaati'ndeki kızlardan oluşan koronun tek vücut olmuş sesi yükseldi. Dua, cani bir ateş topunun, yeni doğmuş kakao meyvelerini yok etme gücüne sahip acımasız bir güneşin yakıp kavurduğu bulutsuz, şeffaf gökyüzüne tırmandı.

Sosyeteden bazı hanımlar, Gelişim Kulübü'nün son balosunda toplu halde verdikleri söz gereği tören alayına çıplak ayakla katılmışlardı, şıklıklarını azize feda ederek bu sunu karşılığında ondan yağmur istiyorlardı. Mırıldanarak çeşit çeşit adak adıyor, azizi sıkboğaz ediyorlardı. Artık hiçbir gecikme kabul edilemezdi, aziz koruduğu bu insanların çektiği çileyi gayet iyi görüyordu. Ondan istedikleri, en acilinden bir mucizeydi.

São Jorge dualara, albayların bu ani, dokunaklı dindarlığına ve kendileri tarafından ana kiliseye vaat edilen paraya, hanımların kaldırım taşlarıyla cezalandırılan çıplak ayaklarına kayıtsız kalmayacaktı. Ona en çok dokunansa kuşkusuz Peder Basílio'nun acısı olmuştu. Peder kakao meyvelerinin akıbetinden o kadar korkuyordu ki, coşkulu yakarışlarına es verdiğinde koro haykırırken kendisi de azizeye metresi Otália'nın tatlı lütuflarından tam bir ay boyunca uzak duracağına yemin ediyordu. Otália tam beş kez vaf-tiz anası olmuştu, pederin kakao bahçeleri kadar sağlıklı ve gelecek vaat eden, dantel ve patiskaya sarılıp sarmalanmış beş gürbüz bebeğini vaftiz kurnasına o taşımıştı. Peder Basílio, çocukları resmen kabul edemeyeceği için beşinin de -üç kız ve iki oğlan- vaftiz babası olmakla yetinmiş ve Hristiyan hayırseverliğinin bir tezahürü olarak onlara kendi soyadını ödünç vermişti: Cerqueira, hem güzel hem de onurlu bir isim.

São Jorge bunca çileye nasıl kayıtsız kalabilirdi? Bugün kakao diyarı olan bu toprakların kaderi, fethedildikleri o hatırlanamayacak kadar eski zamanlardan beri iyisiyle kötüsüyle ondan sorulurdu. Portekiz Kralı, yabanilerle ve kızılağaçlarla dolu olan bu onlar-

ca *légua*'lık<sup>1</sup> toprağı, bir dostluk nişanesi olarak Jorge de Figueiredo Correia'ya vermişti. Ama Correia, Lizbon sarayının zevklerini balta girmemiş ormanlar uğruna bırakmak istememişti, kendisinin yerine İspanyol damadını yerlilerin ellerinde can vermesi için göndermişti. Damadına, efendisi kral tarafından kendisine hediye edilen bu derebeyliği, ejderhaları bile alt eden azizin himayesine vermesini tembihlemişti. O uzak, ilkel topraklara gitmeyecekti ama kendi adını vererek orayı adaşı São Jorge'a adayacaktı. İşte bu yüzden São Jorge yaklaşık dört yüz yıldır aydaki atının sırtından Ilhéus'un hareketli kaderini takip ediyordu. Yerlilerin ilk sömürgecileri katlettiğini ve ardından kendilerinin katledilip köleleştirildiğini; şeker değirmenlerinin, kahve plantasyonlarının –bazıları ufacık, bazıları vasat– kurulduğunu gördü. Bu toprakların yüz-yıllar boyunca pek bir gelecek vaat etmeden uyukladığını gördü. Sonra ilk kakao fidanlarının gelişini gördü ve jupará maymunlarına kakao ağaçlarını çoğaltmalarını emretti. Belki bu emri verirken azizin belirli bir amacı yoktu, sadece bunca yıldır bakmaktan sıkıldığı manzarayı biraz değiştirmek istemişti. Himayesi altındaki topraklarda yeni bir çağın başlayacağını, kakaoyla birlikte zenginliğin de geleceğini hiç düşünmemişti. Sonra korkunç şeyler gördü. İnsanların vadilere, tepelere, nehirlerle, dağlara sahip olmak için birbirlerini acımasızca ve haince öldürdüğünü, ormanları yaktığını, harıl harıl kakao bahçeleri diktiğini gördü. Bölgenin birdenbire büyüdüğünü, yeni köylerin, kasabaların doğduğunu gördü; gelişmenin Ilhéus'a geldiğini ve beraberinde bir piskopos getirdiğini, yeni belediyelerin –Itabuna, Itapira– kurulduğunu, rahibeler okulunun binasının yükseldiğini, gemiler dolusu insanın karaya ayak bastığını gördü. Öyle şeyler gördü ki artık hiçbir şeyin kendisini etkileyemeyeceğini düşünmeye başladı. Yine de albayların –dualara ve yasalara pek aldırış etmeyen kaba adamların– bu ani ve derin sofuluğu, oldum olası dürtüsel ve tutarsız –o kadar dürtüsel

---

1 İspanyollar ve Portekizliler tarafından kullanılan eski bir uzunluk birimi. Kullanıldığı döneme ve bölgeye göre değişiklik göstermekle birlikte genellikle 4-6 km'ye karşılık gelir. (ç.n.)

ve tutarsız ki aziz onun yeminine sonuna dek sadık kalabileceğinden bile kuşkuluydu– bir adam olan Peder Basílio Cerqueira’nın o çığınca yemini karşısında etkilendi.

Tören alayı São Sebastiao meydanına doluşup küçük, beyaz kilisenin önünde durduğunda, Glória lanetlenmiş penceresinde gülümseyerek ıstavroz çıkarır, Arap Nacib de gösteriyi daha iyi izleyebilmek için boş barından çıkmış yürürken, işte tam o sırada mucize gerçekleşti. Hayır, mavi gökyüzü kara bulutlarla kaplanmadı, yağmur yağmaya başlamadı. Çünkü böyle olsaydı tören alayı mahvolurdu. Ama gökyüzünde solgun bir gündüz ayı belirdi, güneşin kör edici parlaklığına rağmen mükemmel bir şekilde görölüyordu. Onu ilk fark eden küçük zenci Tuisca oldu, hemen tepeden tırnağa siyahlar giymiş kızkuruları grubunda yer alan patronlarına yani Dos Reis kardeşlere gösterdi. Heyecana kapılan kızkurularından, “Mucize!” diye bir çığlık yükseldi, hemen kalabalığa, oradan da tüm şehre yayıldı. İki gün boyunca başka şey konuşulmadı. São Jorge yakarışlarını duymuştu, çok geçmeden yağmur başlayacaktı.

Gerçekten de alaydan birkaç gün sonra gökyüzünde yağmur bulutları toplandı, gece çökerken şaganak indirdi. Gelgelelim duaların, adakların, vaatlerin hacminden, hanımların çıplak ayaklarından ve Peder Basílio’nun şaşırtıcı iffet yemininden haliyle çok etkilenmiş olan São Jorge mucizeyi fazla kaçırmıştı ve şimdi de yağmurlar bitmek bilmiyordu, yağmur mevsimi normal süresini iki hafta aşmıştı.

Önceden güneşin gelişimlerini tehdit ettiği o mini mini kakao meyveleri yağmurlar yüzünden kocaman olmuştu, bugüne dek böylesi görülmemişti. Şimdi gelişimlerini tamamlayabilmeleri için yine güneşe ihtiyaçları vardı. Bu ısrarlı, şiddetli yağmurlar devam ederse onları hasattan önce çürütebilirdi. Albaylar yine o aynı korku dolu, acılı gözlerle bakıyorlardı kurşuni gökyüzüne, yağın yağmura. Saklanmış olan güneşi arıyorlardı. São Jorge, São Sebastiao, Mecdelli Meryem sunaklarında, hatta mezarlık şapelindeki Muzaffer Meryem Anamız sunağında mumlar yakılıyordu. Bir hafta on gün daha yağsaydı yağmur bütün ürünü mahvedecekti. Herkes trajik bir bekleyişteydi.